

BELA SMRT.

I.

Krčma na sredi vasi . . .
In noč. Skozi okna luč se blešči . . .
Pred okni sence utripljejo,
skozi duri ljudje se usipljejo . . .
nad rožami se veja maje,
znaménja daje . . .

Hreščečo harmoniko spremlja bas,
z glasovi meša se starčev glas,
ki prošlost opeva, mladosti željan.
Prešerna deklina objela je fanta:
dvoumna beseda in kletev in kvanta;
udarec po mizi, razbeljena dlan . . .
Kratiči se jezik in obraz se pači,
bestija suknjo hinavsko si slači —
ko njeno prikaže se grozno telo,
telesa plesalcev se v eno zrasto . . .
Nihče nima rodu, ne imena,
kot bi stopili se v žaru plamena
so eno: »Brž žganja, krčmar! In ti, godec,
zagodi!

In vzdrami se, dekle, zapleši po podi,
zavriskaj, ti, fant, da še luč nam ugasne,
v temi bolj drzne so misli nejasne . . .

V tej kaplji pekoči je dedščina vsa!
Prisedi sem, dekle! Kako je doma?
Nič oče ne kolne, nič mati ne reče?
Razumem, razumem, greh stari ju peče —
na duši tej gnili lahkota visi . . .
Na, pij!

Da, njive prodal sem za grešne te groše!
Fižol imam v kleti, nekaj jih bo še . . .
Ti, dekle, se umikaš? Že zibka ti poje?
O, danes prešerno še srce je moje! . . .
Ne brani — —! Vse berem ti v motnih
očeh — — —
to ni greh! — — —

In valček in polka in dencig in štajeriš . . .
V dimu utonil je Kristus in križ . . .

In kadar o polnoči —
se črez streho razpela postava je bela,
s kosó zazvenela —
nihče slišal, ne videl je ni . . .
Tam je visela,
da v zarji jutranji je noč pobledela.

II.

Po nebu visokem se zlati čas pelje
in žarkov in dežja na zemljico stelje . . .

Zabrisale temno poti se na polja,
mlake — zrcala v okviru podolja:
nadloga si v njem svoj obraz ogleduje,
v koprivah bahatih cvetica vsehuje,
čebela za medom: osat se ji smeje . . .
»Daj žita nam!« — vrabci kriče izza meje . . .
A s hruške visoke mah s čašo napija
zdaj trnu na njivi in zre čez daljino . . .
Mah: »Svoboda dviga!« Trn: »Svoboda ubija!«
Pa križem razpeta čez vso to dolino
in vsaka je bilka od njiju objeta
in mlin jima poje: »Široka kot svet!
Visoka kot Bog!«
ko zadnja zrna melje . . .

Po nebu visokem se zlati čas pelje . . .

III.

Razdrte hiše, vas razpaljena
mrtva leži . . .
Prazno dvorišče, streha razgaljena
in v kleti pošast sedi . . .

»Kdo si ti?« — »Jaz sem beda!«
»In tvoj je tale kot?«
In ona me gleda in gleda
in reče:
»Moj. Jaz sem v hiši gospod!«

Potem se je zarežala
in mi dejala še to:

»Najprej sem zlezla na tnalo
in zajokalo
je: »Drv ni!«

Pa so mi rekli:
»Prinesi jih ti!«
Potlej počépnila sem vrh slemeni:
»Streha preperi;
popravite jo!«
Pa so skomizgnili leno z rameni:
»Kako — ko na njej sedi?!«
Zdaj segla sem v klet
in spet: — »Mrvice ni!«
Rekli so: »Hudo!« —
in vse je šlo . . .

Tako je od hiše do hiše — — —
In cesta kot struga potoka . . .
na vrlih živina — glas bolnika —
otroka —
umira nekje — tiše in tiše . . .«

IV.

Pijana in nora — bogve odkod —
in v culi kosti z grobov —
in dviga se, pada na pot
in išče domov, domov . . .

Bajta njena pogreznjena v bedo
izmed drugih ne loči se hiš —
Grozna nedelja! — kjer delo je pelo,
zdaj v pekel se je spremenil paradiž . . .

Iz šole otroci . . . Njih topi obrazi
kot mumije zro . . .
Vsi blede . . . In v vik in kričanje zaviti: »Halo, halo!«
— »Kje je bajta?« — Bolj zlobno smejo
se. Bolj top njih izraz je ta čas . . .

»Le smej se, fantinec! Tvoj oče hudič je
in mati zlodejka; prosila sem dela,
pa žganja je dala,
molila sem zanjo, me je ozmerjala.

U-u! U-u! Vsa vas gori, voda šumi! . . .
Povodenj bo . . . povodenj! . . . in suša, suša! . . .
Stran . . . stran! . . . Bajta je zgorela . . .
Ni je, ni! . . . Igračica moja! Njene kosti
sem izgubila, — da jih ne nese povodenj in suša . . .

Micika, Micika!
Kje si bila?
Saj si živa, živa — —
Jaz te nisem umorila!

— — — — —
Joj, joj! — otroci, tam je sedela,
bila je bela

in koso je imela . . .
Smrt je bila,
na prste je štela
in govorila:

»Dva, dva in enega ne! . . .
Dva, dva in enega ne! — — —«

Uj-uj! Bajta je zgorela! . . .
Grebe smrt v kupu pepela
in mene ni . . .
Micika, Micika, moja hči!«

Zagrabila culo in padla na tla —
deci groza legla na zenice
za trenutek — potlej nanjo! — — —
fant, hudičev sin, jo udaril je v lice . . .

V.

Na samem cerkev stoji,
pred tabernakljem župnik moli
in vsi prazni koti in stoli —
a na praču grobar se reži
in celo telo se mu smeje,
ko krste šteje:

»Prvi — ti, starec . . . tvoj sin te je vrgel na cesto . . .

Drugi — močan gospodar . . . imel si razkošno nevesto.
Pa kako? Da je bila pijanka, ciganka celo so dejali —
in taka-le kri, ej, saj veste, kedaj je še bila za nas!
Opil si se, ubil si jo, utonil sam, vse v isti čas . . .

Tretji — ti, Slak . . . i no, bajde nesreča nikdar ne počiva . . .
Vesel si bil malo . . . in legel med skale, misleč, da je njiva . . .

Četrta — ti, žena . . . tvoj mož ti je bajto, življenje zapil
in ti si zanj delala, delala, da te je bil . . .

Spet ena — no, Bog se ti usmili za dušo! . . .
In: bolje, da greš mi pod rušo! . . . Še veš, tistikrat . . .
ti pijana ob cesti in gola . . . otroci so mimo šli . . .

Stari sosed z malo krsto — hči pijanca v njej leži . . .

In še ena in še ena
in še dvoje krst otrok;
na telesa njih nedolžna
je zapisal kletev Bog . . .

Zopet mož in zopet žena — konca ni — — —
Štejem, štejem; vsaka tolar,
jaz za vsako kup prsti . . .«

Grobar se na praču reži
in šteje, ne ušteje se
in smeje se
procesiji krst iz vasi . . .

Bela smrt kosí — — —
— — — — —

France Bevk.